

Prejeti se sprejemajo in velja
tiskovna vrsta:

8 kr., če se tiska letat,
12 " " " " 2 "
16 " " " " 3 "

Pri večkratnem tiskanju se
ena primerno zmanjša.

Rokopis

se ne vračajo, ne frankovana
pisma se ne sprejemajo

Naročnino prejema upravništvo
(administracija) in ekspedicijska na
velikem trgu št. 9, II. nad-
stropji.

SLOVENEK

Političen list za slovenski narod.

Po pošti prejemati velja:

Za celo leto . . . 10 gl. — kr.
Za pol leta . . . 5 " "
Za četrt leta . . . 2 " 50 "

V administraciji velja:

Za celo leto . . . 8 gl. 40 kr.
Za pol leta . . . 4 " 20 "
Za četrt leta . . . 2 " 10 "

V Ljubljani na dom pošiljan
velja 60 kr. več na leto.

Vredništvo na velikem trgu
št. 9, v II. nadstropji.

Izhaja po trikrat na teden in
sicer v torek, četrtek in soboto.

Budgetna obravnava.

Z Dunaja, 28. februarja.

Obravnava o državnem proračunu se je
že včeraj pričela. Stala je sicer že v po-
nedeljek na dnevnem redu, pa predsednik
je ni hotel pričeti in je sejo sklenil, ker je
državni zbor prej veliko časa zmučil z obr-
nijsko postavo.

Liberalni listi so ugibali in ugibali, kaj
bi bil pravi vzrok, da se je pričetek obrav-
nave preložil na drugi dan, ter so govorili
o razprtiji med desnico in vlado, o kujanji
nekterih strank na desni itd. Pravi vzrok
pa je ta: Denarni minister je hotel pred
začetkom budgetne obravnave zbornici iz-
ročiti predlog, da naj se mu za poravnanje
primanjkljaja dovoli porabiti 16 milijonov gl.
posojila, ki mu je bilo dovoljeno že lani, pa
ga ni potreboval, ostalo pa bi poravnal
z gotovino, ki jo blagajnice imajo. S tem
predlogom je hotel usta zamašiti levičar-
skim govornikom, ki bi bili v svojih go-
vorih gotovo tudi z veliko skrbjo popraše-
vali, kje se bode dobil denar za poravnanje
28 milijonov gl. primanjkljaja? Ker pa v
ponedeljek tega predloga še ni mogel izročiti
zbornici, preložil se je začetek obravnave na
drugi dan. Precej v začetku je včeraj gosp.
minister izročil omenjeni predlog, ki ga je
večina sprejela radostno, manjšina pa ne-
kako potlačena, ker je bila jako iznenadena
v svoji škodoželjnosti.

Liberalni listi so tudi ugibali, zakaj so
se dali vsi govorniki desnice, ki so se bili
v ponedeljek oglasili, zopet zbrisati, in so
pisarili, da temu je kriva razprtija med Po-
ljaki in Čehi. To pa ni res. Vpisali so se
bili Madejski, Čerkavski, Hausner, Oelz, Co-
ronini. Poljakov pa noben ni hotel govoriti
prvi, zato so se dali zbrisati. Pa Oelz tudi
ne bi bil rad govoril že v ponedeljek, zato
se je zbrisal tudi on, in naposled zbrisal se
je še Coronini, ker ni hotel ostati sam. Ko
so zvedeli, da hoče govoriti tudi g. Klun,
silila sta ga grofa Hohenwart in Clam, naj
poprime besedo, a imel je iste pomislike,
kakor prejšnji, vendar se je oglašil, in prišel
vsled tega, ker se je seja v ponedeljek skle-
nila, včeraj izmed govornikov za proračun
prvi na vrsto. Razun njega oglasili so se
k splošnji obravnavi gospodje Oelz iz Pre-
darelskega, Pflügl iz Gorenje Avstrije, Čeh
Matuš, Poljak Hausner in grof Coronini.

Izmed nasprotnikov govoril je včeraj
prvi štajarski poslanec Carneri, ki je silno
hudo vdrihal po vladi, ter našteval dogodke,
ki liberalni stranki niso po volji. Med dru-
gim je rekel, da Avstrija ne bi mogla ob-
stati, ako se narodi pomirijo in porazumejo!
Omenjal je tudi Schulvereina, rekši, da je
v tesni zvezi z vstavoverno stranko.

Za njim je govoril g. Klun. Omenjal

je slabe politike vstavoverne stranke, ki je
državo skoraj spravila na kant, in ki je s
svojimi postavami podpirala in pospeševala
samo judovstvo. Dokazoval je dalje, da
so se denarne razmere zboljšale pod se-
danjo vlado, ker ljudstvo raje odrajuje svoje
davke, ako vidi, da ga vlada brani, da po-
spešuje njegove koristi, in da svojega de-
narja ne zametuje zastonj. Omenjal je pa
tudi, da vlada še ni vsega storila, kar je
ljudstvo od nje pričakovalo. Posebno toplo
se je potegnil za koroške Slovence ter
vladi priporočal, naj jim postavno zagotov-
ljeno ravnopravnost že skoraj podeli in naj
jih reši jarma, ki ga jim je naložila vsta-
voverna stranka. Na desnici so mu živahno
pritrdjevali, na levi pa se po stari navadi
posmehovali in s krohotom skušali govornika
zbežati, kar je pa vselej znamenje, da jih
navedene reči silno pečejo. Tudi judovski
listi se hnujejo nad govorom in stara
„Presse“ pravi, da se mora gledati na do-
stojnost zborniško. Toda berite govor, in
sodite, ali je v njem kaj tacega, kar bi bilo
zoper parlamentarno dostojnost. Ako so se
levičarji med govorom res jako nedostojno
krohotali, bi bila morala „Presse“ pokarati
nje, ne pa to nedostojno obnašanje zvrčati
na govornika.

Magg in Stendel sta pritrdjevala
Carneriju v napadih na vlado, za proračun
pa sta govorila včeraj še dr. Oelz in
Pflügl. Oelz je vladi posebno priporočal
varčnost ter omenjal raznih reči, pri katerih
ji mogoče kaj prihraniti. Vradnikov je pre-
več, ravno tako šol, za ktere se brez potrebe
delajo predraga poslopja, postranskih do-
hodkov imajo vradniki preveč in tudi za
časnikarstvo se po nepotrebnem izdaja ve-
liko denarja. Pflügl je pa zlasti povdarjal,
da naj vradniki sami skrbé za svojo po-
kojnino in za pokojnino žen in otrok, kakor
delajo privatni vradniki. Na ta način bi se
prihranilo 15 milijonov goldinarjev. Ni mi
treba omenjati, da levičarski listi tudi s tem
govornikom niso zadovoljni, ker birokracija
pa judovstvo sta tako kočljiva, da se ju ne
sme dotakniti.

Ob treh popoldne bila je seja sklenjena.

Z Dunaja 1. marca.

Včeraj govorili so pri obravnavi o dr-
žavnem proračunu samo štirje govorniki.
Prvi med nimi bil je dunajski odvetnik dr.
Menger, ki je silno dolgo čenčal in vladi
očital, da zatira ljudske shode in tiskovno
svobodo, da tlači nemške prebivalce, da pa
Avstrija ne sme in ne more biti drugačna,
kakor nemška. Tudi se je bitko pritoževal
o volilnem redu itd. Dr. Menger pač zabi,
da je volilni red sestavila njegova stranka,
in da imajo desničarji veliko več vzroka pri-
toževati se čez njega, kakor pa liberalci.
Prav hudo se je zagnal v g. Kluna trdeč,

da so se eksekutivni dohodki zlasti na
Kranjskem pomnožili, da toraj ljudje davkov
ne plačujejo z navdušenjem, kakor je rekel
g. Klun. Vidi se, da je ta jezični doktor jako
zvil besede g. Kluna, ki bode pa že še imel
priliko ga zavriniti.

Za budget je danes govoril dr. Matuš,
ter nasproti Mengerju omenjal, da Avstrija
tudi brez Slovanov ne more ostati. Razun
tega je dr. Matuš s posameznimi številkami
dokazoval, da se je denarno stanje državno
jako zboljšalo, ter je našteval vzroke, zakaj
da bode večina glasovala za budget.

Za njim poprijel je besedo dvorni sve-
tovalec in profesor Beer, ki pa ni tako
strastno govoril zoper vlado, kakor njegovi
liberalni tovariši. Vendar pa je zagotavljal,
da on in njegovi prijatelji se bodo tej vladi
ustavljali, dokler bode kri tekla po njihovih
žilah. Hausner imenoval je g. Beera zaradi
njegove današnje krotkosti in zmernosti belo
vrano med zedinjenimi levičarji.

Največ vspeha imel je pa dosedaj govor
Hausnerjev, ki je za Beerom prišel na
vrsto. Hausner je silno zbadljiv človek, ki
je vsakemu zasoli. Prav klasično je danes
zdeleval g. Carnerija, in smeha ni bilo konec,
ko je iz Carnerijevega govora prevrgel be-
sede, ki jih kralj Premizel govori ministru
Taaffetu, ter obrnil na Carnerija rekši, da
bi cesar Jožef II., ako bi sploh hotel govo-
riti s Carnerijem, njemu rekel: Vitez iz Ve-
rone, kako hočeš ti z vstavoverno stranko
ponemčiti večino narodov avstrijskih, ko
vendar jaz tega nisem mogel doseči z vso
samosvojno oblastjo? Carneri je namreč
potomec italijanske rodovine iz Verone,
zato je pa jako smešno, da se zdaj tolikanj
poteguje za Nemce. Sicer pa je med vsta-
voverno stranko več takih nemških poturic,
ki so hujši od pravih Nemcev. Nobenega
vzroka toraj nimajo očitati českim plemeni-
tašem, da so nemškega rodu, da se pa sedaj
s Čehi bojujejo zoper lastno kri, in dobro jih
je zavrnil Hausner rekši, da se plemstvo naj
laglje odtuji svoji narodnosti ter zvrže po
ljudih, med katerimi živi. To priča plemstvo
na Turškem, na Francoskem, Angleškem, Ho-
landskem itd. Tudi Češka dobila je novo
plemstvo, a še le potem, ko je bilo njeno
po bitvi na Beli gori zatrto.

Jako šaljivo je bičal vstavoverno stranko
tudi zaradi česke šole na Dunaji, zaradi ktere
je bilo toliko vriša in hrupa. Naposled je s
statističnimi številkami dokazoval, za koliko
se je povzdignilo ljudsko blagostanje v zad-
njih letih. Poslanci so jako pazljivo poslušali
njegov govor, ter mu na koncu živahno plo-
skali v pripoznanje in pohvalo.

Danes je prvi govoril minister Duna-
jevski mojsterski, kakor je sploh njegova
navala. Neusmiljeno je bičal Carnerija in
s citati iz njegovih prejšnjih del dokazoval,

da je Carneri nekdanj drugači sodil o avstrijskem cesarstvu, kakor pa sedaj. Zavrnili so tudi Mengerjevo trditev, da so eksekutivni stroški ne Kranjskem več kakor so bili, kazavši, da so se eksekucije in rubljenja, ki so l. 1878 znašala čez 210.000 gld., v zadnjem letu skrčila na 37.000 gld. in da je poslanec Klun prav imel, ko je trdil, da se davki sedaj veliko redneje plačujejo, kakor prej.

Jako važnega pomena je odločna izjava ministrova, da bodo levicariji še dolgo čakali na odstop sedanje vlade, da bodo še dolgo gledali na uro, preden se izpolnijo njih želje. To je najboljši dokaz, da so izmišljene vse novice o premembni sedanji vladi, o kateri se je še včeraj iz Trsta v „Deutsche Ztg.“ telegrafiralo, da Coronini postane ministerski predsednik, Welsersheimb vojni, Waldstätten deželnoobrambovski, in Chlumeccky kupčijski minister! Samo o Welsersheimbu utegne biti morda res, da postane vojni minister, ker je Bylandt že star in v zadnjem času vedno bolehen.

Za ministrom pričel je govoriti Scharschmied ter si je posebno prizadeval zagovarjati Carnerija proti napadom Dunajevskega in Hausnerja. Ni pa mogel dokazati, da bi ne bilo res, kar sta ona dva rekla, ampak le očital jima je, da ni lepo, da sta ubozega Carnerija tako neusmiljeno omlatila.

Za Scharschmiedom bo govoril še grof Coronini za budget, potem pa namerava desnica nasvetovati konec splošnje obravnave. Na desnici bi za budget govoril potem še česki poslanec Tonner, ki je edini še vpisan, levicarski govorniki pa si bodo za svojega skupnega govornika zbrali dr. Herbst. Glasovanje, da se prične posebna obravnava, bo še le jutri.

Govor poslanca Kluna pri budgetni debati

dné 27. februarija 1883.

G. Klun je govoril za g. Karnerijem ter začenja: Sedaj, ko smo ravno kar slišali prejšnjo dobo hvaliti in sedanjo prav dobro grajati, bi bil predmet kaj hvaležen, da bi primerjali predlog, o katerem se sedaj obravnava, z onim, ki je bil predložen slavni zbornici ob istem času, ko je še odločevala una stran zbornice, ker je takrat imela večino.

Stvar je vendar preveč obširna, da bi se dala razpraviti v kratkem času parlamentarnega govora, ki ima trajati le nekatere četrt ure, dasiravno bi človek o tem lahko govoril več dni, a stvari bi vendar vse ne razpravil.

Bodi si, da primerimo lepo barvana poročila, s katerimi je kinčala nekdanja vstavovna stranka pred svetom svoje meglene gradove, s treznimi in hladnokrvnimi besedami sedanjega poročila, ali če krilati besedi „bode uže bolje“, na stran postavimo odkrito spoznanje gospoda splošnega poročevalca, ki namreč pravi, da se v tem preštevilenji denarstvo še ni toliko zboljšalo v številkah, da bi one dosegle svoto, katero davkoplačevalci odrajujejo, ali če premislino podpore, ki so potrebne postale zaradi raznih nesreč in ki naše denarstvo močno zadevajo z ono podporo, katero je svoje dni dovolila vstavna stranka, o kateri si je izjavil član, ki je na levi strani te slavne zbornice, da je bila le slepilo, in da se je veljava parla-

menta v zlo rabila, da se na videz kaka pomoč daje, o kateri je danes očito, da se nikdar v resnici ni mislilo na kaj takega, ali če primerjamo posamezne nastavke tega budgeta: bi bila vsaka stvar posebej za se, dosta obširen predmet, o katerem bi se dalo veliko govoriti, a mislim, da ne na hvalo in korist prejšnji dobi. (Smeh na levi strani).

Le v jedri stvari bi gotovo imel (predlog) prednost, namreč o tem, da je vstanovil neštene banke in razne denarne zavode, ki so kakor gobe iz tal rastle, in isto tako hitro zginile, ko so vstanovniki svoje provizije, ali če hočete, darila, v žep spravili. (Zbadljivi smeh na levici.)

Ko bi človek poleg tega hotel biti hudomušen, bi Vam lahko v spomin poklical, da je vstavovna stranka spravila državo v tako hude zadrege in je sedanji večini zapustila dedšino, da je treba nategniti najboljše moči za njeno uravnanje, lahko bi Vam povedal, da se stranka iz tesnic, kamor je zašla po slabem političnem gospodarstvu, ni mogla umakniti drugače, da je po malem krido napravila, in da je bilo vse na ti poti, da bi osupnen svet osrečila z novim pritrganjem obrest.

Ako vsega tega ne storimo, ako ne kaže podpiralni vladni predlog, ne poročilo budgetne odseka, niti obravnave te slavne zbornice na poglavitni vzrok, zaradi katerega je nastopila denarna stiska, katero smo sprejeli od prejšnje večine, bi bilo vendar dosti razloga, zaradi katerega bi pričakovali prej Vašega priznanja, kakor hudih napadov na predstoječi budget. Ne bodem se spuščal v modrijanske razpravljanja, niti ne bom našteval suhoparnih števil ali pretehtoval, kako bi se dal ta ali uni postavek znižati, ali prihodek zvišati, to bi bilo sicer lahko ali priporoča se slabo, ker bi se to zgodilo le na škodo drugim, ki so opravičeni tirjati državnih prihodkov, ali kar bi bilo še slabše, da bi se s tem odškodovala državna moč in braniteljnost; nihče izmed nas ne bode mislil na kaj takega, še manj pa da bi se tega lotil.

Navesti hočem le to okolnost, da se naše denarstvo počasi a stalno zboljšuje, kar nihče ne more tajiti, in to v nas budi upanje, da se bodo poslednjič naravnale naše finance in ohranilo ravnotežje v našem gospodarstvu.

Ta okolnost, ta moment, je politiška mer naše vlade, in ti se imamo zahvaliti, da se naše denarstvo zboljšuje. — Mislite gotovo na tiste čase nazaj, ko je nekdanja vstavna stranka imela neomejeno oblast v rokah. Lahko se je posluževala te oblasti, in je tudi tako ravnala, a nič kaj prijazno posebno ne proti Slovanom in klerikalcem, dasiravno pa je imela na videz veliko moči na razpolaganje, vendar je bilo čedalje slabše.

Zakaj tako? Ker politična mer se ni obračala na to, da bi pospeševala občno korist, marveč da bi narodnosti zatirala, da bi pristigla pravice posameznih dežel, ki so sicer po vstavi zagotovljene, a premalo čislane, marveč težila je na to, da se pred vsem vtrdi vstavovna stranka ter se podpirajo nje zvesti privrženci. Ni se vprašalo po tem, kaj koristi državi, marveč kaj koristi stranki? V prvi vrsti je bila stranka, potem je prišla zopet stranka in v zadnji vrsti je bila še le korist države in blagor ljudstva. To so delali tako brez spodtikljeja, da se tedanja vlada ni znala, razglasiti se za strankarsko vlado. (Krohot na levi strani

in klici! Sedanja tudi.) G. Klun dalje: To meni ni znano. (Na novič se levicariji smejo.) Jaz dobro vem, da vse izjave sedanje vlade so take, da ni vlada strankarska, marveč da je nad strankami. Prosim gospoda, le potrpite, bodem uže prilično to dokazal.

Posledice te strankarske vlade v Avstriji, ki obsega več dežela, naopačne, prikazale so se kmalo v državnem življenji. Po jedri strani so se zatirali brezobzirno vsi resnični ali namišljeni nasprotniki, po drugi strani pa so gladili in podpirali svoje privržence, kar se je dalo, napravili so za nje javnih služeb in plače so jim dajali take, kakršne niso bile v pravem primerju.

Razen vradništva je bil naj zvestejši pajdaž premakljiv kapital, ali da bolj pravno govorim, židovstvo, ki je oblagodarjeno s premoženjem, a povsod gleda le na svojo korist, zato je delala liberalna postavodajava na to, da je bila neplodna za občno korist, a židovstvo je povzdignila do moči in veljave. V ti dobi, ko se je poljedelstvo in obrt zanemarjal, da nikdar tako, pošteno delo in naravni razvoj ljudstev na nič deval in preziral, izročevali so to oboje premakljivemu kapitalu, po eni strani so ga varovali pred davki a po drugi strani mu dajali neomejenih dovolitev (koncesij), ko so namreč odpravili liharsko postavo, šolo v brezversko spremenili in brezobzirno prostost obrta izrekli, v ti dobi namreč so tiskarsko postavo tako rabili, da so vse strahovali in da so jim mogle služiti vse vrste ljudi.

(Dalje prih.)

Govor grofa Riharda Belcredija pri splošni debati o šolski noveli v gosposki zbornici

19. februarija 1883.

(Dalje.)

Ako se obračam do posameznih vprašanj, moram pred drugimi razložiti, da me moje preiskovanje nikdar ne bilo pripeljalo do tje, da bi nasvetoval, naj se naravna šola tako, kakor je bila prej. V svojem življenji sem imel dosti prilike, prepričati se, kaj ji je manjkalo, nikoli bi ne grajal prizadevanja za nje zboljšanje; le obžalovati moram, da se je zgodilo, kakor se navadno zgodi pri preneban, katere predolgo odlašajo, da s slabim odpravijo tudi dobro in to dobro je bilo že v tem, da je bil učni črtež jednoten, kar je za ljudsko šolo neogibljivo potrebno, vsekako je imela prejšnja šola za dosego svoje naloge tako malo pripomočkov, da se uže s tem da razlagati, zakaj da je mogla zaostati v tem, kar se je od nje pričakovalo.

Ako pa na to gledajo, kakor se tudi danes godi, koliko jih med vojaki zna pisati, bi jaz opozoril na to, da so uže nasprotniki bivših šol pri debati o šolski postavi l. 1869 predlagali date, iz katerih je bilo videti, da je po nekaterih deželah v tem oziru bilo dovolj dobro; vendar je bila vredba ljudske šole po vseh deželah jedna in ista. Takrat smo slišali, da od 100 novakov jih zna brati in pisati na Dolenje-Avstrijskem 96, na Gorenje-Avstrijskem 89, po drugih deželah se ve da manj.

Vendar na to preveč ne stavim, kjer dobro vem, kako se to zapisuje, novaka namreč vprašajo, zna li brati in pisati, ako pritrdi, zapišejo „da“, kako pa bere in piše, tega ne vprašajo. Tukaj bi bilo treba iti v šolo posameznih polkov, da bi zvedeli, ko-

liko so se ljudje naučili v ljudski šoli, in tudi takrat, ako je vednost pičla, bi tega ne povdarjal premočno, kjer gre pomisliti, da od časa, ko je fant stopil iz ljudske šole v vojno, je preteklo 5—6 let, ako se med tem časom ni vadil, je naravno, da mora to znanje biti pomanjkljivo, akoravno je bilo poučevanje dobro. Vendar to dobro se mora o prejšnji šoli reči, da je znala gojiti versko misel, buditi in oživljati rodoljubje in da nam je zapustila zaklad rodoljubja, katerega se vsi še danes veselimo. Želim si in upam, da tudi nova šola, dasiravno bolj nagiba na vednostno stran, ne bođe zanemarjala, mlada srca ogrevati z rodoljubjem, naj omika še tako zelo napreduje, ljudstvo po večem se ravna pri svojem dejanji bolj po čuvstvu nego po vednosti.

Prednost nove šole je brezdvomno to, da si prizadeva, zboljšati metodo, da nakloni šoli zdatnih moči, zdatnih pripomočkov, in da se tudi pri izobraževanju učenikov prizadevajo doseči kaj dovršenega. Kako teži na to, in s kakšnim vspehom, to bodem pozneje razložil.

Oboji šoli, bivši in sedanji, in s tem hočem začeti svoje razmotrovanje, oporeka se, da so ji imeli za državno napravo. To je načelo, katero najdemo uže v pruskem deželnem pravu preteklega stoletja, kjer se glasi: šola je državna naprava, to je isto načelo, ki je zašlo med ukaze pretečenega stoletja, ki je sprejeto v našo tako zvano politiško šolsko vstavo, in to je načelo, ki še dan danes velja. Napačno je in je bila velika zmota, kar se je zmirom povdarjalo, in ko so se posvetovali l. 1868 o postavi, ki vravnava razmerje med cerkvijo in šolo na novo trčili, da je bila šola s cerkvijo združena, kar pa tudi prej ni bilo. Od krajnega šolskega nadzornika do konsistorija so bili vsi nadzorniki pod deželno vlado; korar, ki je imel više nadzorstvo in je bil šolski nadzornik vsled cesarjevega imenovanja, in če je nastal razpor med njim in drugimi, ki so glasovali pri konsistoriji, niso smeli sklepati, marveč je šla stvar na razsodbo deželni vladi.

Berite § 1. politiške šolske vstave leta 1805. Tamkaj stoji: Ne samo, ker je vera glavni nauk pri pouku, marveč, ker je duhovniški stan vsled svojega poklica zavezan, služiti državi pri poučevanju, zarad tega se mu izroča vodstvo šole. To je bilo stališče tadanjega časa, pravilno ni bilo. Ne more se tedaj ločiti, kar ni bilo nikdar zvezanega.

To državno napravo, gospoda, imamo tudi sedaj v ljudski šoli, le s tem razločkom, da se je verski znak popolnoma zgubil.

A šola ima biti v prvi vrsti odgojišče, pridružiti se ima domači hiši, v tem so si edinih misli vsi pedagogi, isto tako mi nikdo pedagogov ne bode ugovarjal, da ima vzgoja pri otroku posebno uplivati na srce, ker dušne zmožnosti se pri njem ne izražajo vsaka za se. To store stariši, ki poslušajo glas narave, ko otroke ljubeznjivo sprejemajo, to stori cerkev, ko uče o Najvišem bitji, ki je ljubezen sama ob sebi; tega pa ne more storiti država; nje ljubezen, ako se sploh more o kaj takem govoriti, je preveč umstvena, preveč jo zakrivajo in zagrinjajo resne zahteve, ki jih stavi do posameznega, da bi taka ljubezen bila vzgojilna. Država more vezbati, a vezbanje ni vzgojevanje. Tako jemlje državna naprava šoli naravno stališče in mesto njega stavi umetno.

Taka šola pozna le otroke nevednih

starišev, katere je treba povzdigniti do više duševne stopnje. A taka šola ne popolni domače hiše, marveč loči jo od šole. Le berite gospoda § 20 šolske postave, ki se glasi: Stariši ne smejo pustiti otrok brez poučevanja. Ta § varuje otroke proti starišem, sicer bi bil nepotreben; kajti že v prihodnjem § stoji, vsak otrok je dolžan hoditi v šolo od 6. do 14. leta. Tukaj že vidite, kako malo sposobna je država, varovati in negovati razmerje med domačo hišo in šolo in z drugimi besedami, kako malo sposobna je za vzgojo otrok.

Obračam se do drugih točerk, o katerih hočem govoriti. Ako stojimo na stališči državne naprave in iz tega stvari pregledujemo, je nemogoče pravičnemu biti razmeram po raznih deželah in krajih, nemogoče je ozirati se na razliko med mestom in selom. To je pomanjkljivost, katero tudi moji nasprotniki šolski postavi očitajo. Res da pravijo, pomanjkljivost je, a kako pomagati, mnogo je občin, o katerih se ne ve, ali so bolj selo ali bolj mesto. To je gola resnica. A tako je povsod v življenji, ker življenje sploh ne pozna tako strogih in natančnih mej. Tudi pri učenosti je tako, ako se obrne na življenje. Nihče ne bode dvomil, da se razločuje zasebno in javno pravo. Primeri se pa čestokrat, da najbolj bistroumen jurist ne more ločiti, ali preobladajo zasebne ali javna prava, in vendar nikomu ne pride na misel, da bi tajil ta razloček, marveč opisuje se osebno pravo, smatra se kakti celota zase dovršena. Isto tako je pri razločitvi šolskih naprav. Ker je namreč kake pol stotine šolskih občin tako dvomljivih, mar se ne bomo potem ozirali na tisoče občin, katerim se določno spoznava, kam se imajo všteti mar ne bomo gledali na razloček, ki je tako bistven v življenji, ne gledali pri pravici, ki je v to poklicana, da vzgaja za življenje!

Mnogo je prišlo peticij, in jaz sem se potrudil, da sem jih pregledal, in tukaj se očitno vidi, da šolske občine navadno kaj drugega zahtevajo kakor mestne, kar vendar očitno kaže, da so si želje nasvkriz, kar je prav naravno. (Dalje prih.)

Politični pregled.

V Ljubljani 2. marca.

Avstrijske dežele.

Iz Prage se potrjuje vest, da ima priti profesor Rohling, ki je razglasil stvari, kakoršnih judje ne slišijo radi, v preiskavo. G. Rohling je iz judovskih bukev dokazal, da so judje ravno tisti, kakoršni so bili o Zveličarjevem času, ko so njega in apostole morili; malikovalci, to so kristjani v njih očeh; smeš goljufati, po krivem pričati zoper njega itd. Rohling na dalje pravi, da Judom sicer ni ukazano kristjanov umoriti, da bi se njih krvi posluževali pri svojih obredih, a ustno sporočilo je, da neka ločina judov to dela, ako more kaj tacega speljati. Izjave tega profesorja so pa tako verjetne, ter zajete iz judovskih knjig, da bodo lahko veljale pri sodnijah za pravnoveljavne. — Tožba ta nas jako zanimiva posebno zarad tega, ker bomo iz te tožbe spoznali, kako globoko sega judovski vpliv na avstrijske pravosodje in kako na daleč se razširja.

Vnanje države.

Iz Belgrada se poroča, da bode 22. februarja (št. št.) obletnica, ko je bila Srbija proglašena za kraljestvo, ta dan jih

bode mnogo odlikovanih. — Vest, da morajo vsi Črnogorci izseliti se iz Belgrada, se preklicuje. — Pri vojaškem ministru se prav živahno posvetujejo zastran prenapredb v vojski, veliko vojaških častnikov bode na novič umeščenih ali premeščenih.

Iz Aleksandrije poroča „Agence Havas“, da kroži tam peticija, ki prosi varstva velevlasti, ako ima zapustiti Angleška armada Egipt.

V Rimu so se ob jednom razpočile 27. p. m. zvečer tri petarde iz papirja na Kviralnem trgu, v veži palače Chigi in na „Piazza Venezia“ brez kakih pomilovanja vrednih nasledkov. Govori se, da je bilo več osob zaseženih. — Naj novejša poročila pravijo, da je bilo zaprtih še 6 oseb in mislijo, da so med njimi pravi hudodelci, vdeleževalci pri metanji.

S Francoskega se sedaj sliši, kako se je sedanji vladi mudilo, da so odpravili Orleanovce iz vojne.

Iz Londona poroča „Agence Havas“ da obravnave zastran poročstva, katero ima dati Rusija zarad voznje po Kilijinem ustji, še niso končane, vendar gre bolj za obliko, kakor za bistvo. Ko se dožene to porazumljenje, bode treba še dveh sej, prva da se podaljša doba za evropsko komisijo, in druga da se sprejmo razni nasveti. — Vest pa, da bi bil Francoski pooblaščenec pri Londonski konferenci dobil drugačnih ukazov od novega ministra Chalemel-Lacour kakor od bivšega (Duelere) se preklicuje, Francosko si le pridržuje hoditi tukaj svojo pot.

Corsp. „Havas“ preklicuje vest o pismu, katero bi bil pisal ministrski predsednik na Francoskem g. Jules Ferry časopisu „Riforma Sociale“ v Napolju. Pismo, bere se tam, je podtaknjeno (apokrif.) „Resnobsni politikarji bodo vendar vsaj toliko previdnosti pripisovali Ferry-u, da se ni hotel ob enem Nemčiji in Avstriji zameriti in dražiti tudi Italije.“ Tako je časopisje, danes naznanja kako dražečo (pikantno) novico, jutro jo preklicuje, a obakrat doseže svoj namen.

Domače novice.

V Ljubljani 3. marca.

(Petindvajsetletnica.) Vodja I. mestne

deške šole, nadučitelj g. Andrej Praprotnik, je obhajal 1. marca petindvajsetletnico svojega bivanja v Ljubljani, kamor se je bil iz Dobrove preselil. Mestni zbor mu je o ti priliki soglasno čestital, mestni učitelji so mu izročili krasno pisano adreso, v kateri izražujejo ljubezen in spoštovanje do njega in želijo, da bi ga Bog ohranil še dolgo let v čast občini. — 1. marca se je šlo nad 40 učiteljev od blizu in daleč v hotelu „pri bavorskem dvoru“, kjer so napravili g. Praprotniku na čast banket. Prav čvrsto zložena pesen slavlja zasluge gospoda kot voditelja in buditelja slovenskih učiteljev, in ki sedaj vidi, da sad njegovega truda dozoreva. Čestitamo tudi mi od svoje strani ter sklepamo te vrstice z besedami omenjene pesni: Bog živi Te še mnogo let, Bog ohrani nam v radosti Te, Bog brani nam v kreposti Te.

(Časopisi nam pripovedujejo), da učitelji čestitajo nadučitelju Praprotniku ob priliki petindvajsetletnice učiteljevanja v Ljubljani; časopisi pa vedo tudi povedati o smrti gospoda nadzornika Šolarja v tujem kraju in

o tugi, katera Slovence navdaja pri njegovem grobu. Praprotnik in Šolar sta čestokrat bila pri vroči debati, ko je šlo v deželni šolski svet za narodno šolstvo na Kranjskem in sedaj — prvi je dočakal ugodnejših časov, drugi pa v daljni deželi zapustil ta svet. In sedaj se je pa v bolniško posteljo vlegel profesor Marn, naj boljši in naj zvestejši prijatelj in podpornik lista „Učit. Tov.“ Da, da! na svetu ni miru in stanovitnosti. Gosp. Marnu je vendar malo boljše.

(Pri gospodu c. kr. dež. predsedniku za Kranjsko) so se oglasili zastopniki kranjsko-primorskega gospodarskega društva, da mu čestitajo k njegovemu odlikovanju. — 1. marca pa je bila pri njem deputacija občine iz Ternovega na Notranjskem, ki mu izročila diplomu častnega meščana.

(Vabilo k popularno-znanstvenim predavanjem), ki bodo v dvorani ljubljanske Čitalnice na korist „Narodni šoli.“ Vspored: 4. marca: Prof. Fr. Wiesthaler: „Volkodlak in vampir v slovanskem bajeslovju“; 11. marca: Prof. Andr. Senekovič: „O uplivu gozdov na podnebje“; 18. marca: Prof. Fr. Šuklje: „Marija Antoinetta“. Začetek ob 11. uri. Ustopnice za ves cikel po 1 gld. za osebo, dijake po 60 kr.; dobivajo se v „Narodni Tiskarni“ in v prodajalnici gosp. H. Turka na glavnem trgu (št. 20). Ustopnice za posamezno predavanje pri kasi po 50 kr. P. n. občinstvu prav toplo priporočamo, udeležiti se teh predavanj. Predmeti predavanj so jako zanimljivi in imena gospodov predavateljev so nam porok, da bodo predavanja kakor poučna, tako tudi zabavna.

(Pravda o porušenji stolpa) v Bohinski Bistrici se je začela pretekli četrtek. Zatoženi so bili: Č. g. Jan. Mesar, župnik in načelnik stavbenega odbora; Andr. Bevk, zidarski načelnik, in Konrad Grim, inženir in nadzornik stavbe.

Zatožene so zagovarjali dr. Moše gosp. župnika, dr. Zarnik zid. mojstra in dr. Zupan g. inženirja.

Sodniki so bili: dr. Kaprec, predsednik, in deželne sodnije svetovalec Čuber in baron Rechbach.

Zatoženi so bili pregreška zoper varnost življenja po §. 335 kaz. zak. Sodba je bila naznanjena sinoči ob 6. uri. G. And. Bevk je kriv ter je dobil kazni tri mesece ojstre ječe s postom na vsake 14 dni; Č. g. Jan. Mesar je kriv ter bo kaznovan s štirimi meseci navadnega zapora; g. Konr. Grim je nekrivega spoznan.

Razne reči.

— O pogrebu nadzornika, g. J. Šolarja v Zadru se nam poroča, da je bil jako sijajen. Vdeležili so se ga učitelji in učenci gimnazije in realke v Zadru. Vsak razred posebej mu je daroval venec. Poslali so vence gimnazije dalmatinske: Iz Dubrovnika, Kotora, Splugeta in tudi iz Ljubljane. Napisi bili so večinoma hrvaški, vmes je bilo tudi nekaj latinskih. Spremilo je pri-ljubljenega in obče spoštovanega nadzor-nika mnogo, mnogo odlične gospode in pri-prostega ljudstva. Tako sijajnega spreveda tú pri nas že zdavnej nismo videli. Vse priča, kako obče spoštovan je bil ranjki, in kako velika zguba je zadela z njegovo pre-rano smrtjo učenike in učence. Počiva naj preblagi v miru!

— Surovost. Časniki javljajo, da so

bili gospodje iz Ljubljane, ki so prišli na pogreb r. dr. Kočevarja, komaj izstopivši iz kolodvora s sikanjem in raznimi psovkami surovo napadeni, kaj pa da od kulturonosnih, nemškutarskih fantalinov. — Tudi prav: Kakoršno drevo, tak sad! Znabiti vendar kdo zaslepljenih omahljivcev spozna blaženo nemčursko kulturo odpadnikov, ter se je sramuje in postane pošten Slovenec?

— Iz Krškega ima „Slov. Narod“ dopis v katerem se pripoveduje, da imajo tam učitelji meščanske šole ob nedeljah (ob 11. uri) v risarski dvorani poljudno znanstvena predavanja. Do zdaj je bilo 5 govorov. Prvi govor (g. Seidl-a, izprašanega gimnazijskega učitelja) bil je nemški, a ostali so bili slovenski, a poslednji govor (tudi g. S.-a) bode tudi nemški. Predaval bode 4. marca o „fizični podlagi življenja“. — Predavanja, zlasti nekatera, so bila obilno obiskovana. Do zdaj je bil najzanimivši slovenski govor gosp. S. o elektrotehniki; pri tem govoru je razložil g. govornik v kratkih potezah vse najpomembnejše stroje, aparate in iznajdbe na širokem polju dandanes tako velevažne elektrotehnike. Mnogo aparatov je tudi dejansko pokazal. Veselilo nas je posebno to, da so mu bili tudi vsi slovenski izrazi pri tej najnovejši znanstveni panogi znani in da mu je domači govor kljub te-žavnej tvarini gladko tekkel.

— Izžrebane številke Tržaške loterije. (Dalje.)

Te le pa po 100 gld. vred.: 1845180, 0809979, 1703811, 0366228, 1741429, 0567711, 1832692, 1230425, 0130886, 0759883, 1128003, 0214397, 1780241, 1006570, 1024977, 1147069, 1435271, 0416949, 0557807, 0349660, 1467810, 0464399, 1182090, 0487978, 1668115, 1854890, 1385547, 1813546, 0039471, 1231547, 0383455, 0209502, 0209105, 1519714, 0457290, 0992472, 0579911, 1178873, 0058717, 0523691, 1924470, 0255944, 1236732, 0097590, 1232171, 0232692, 1766910, 1277939, 0784425, 0981522, 1490885, 0461665, 0932311, 1574413, 1404510, 1548250, 0866730, 0765638, 0534287, 0910926, 0941211, 0698861, 1277593.

1630523, 1175735, 0330514, 0941550, 1568573, 0980515, 0698110, 0004046, 0490827, 0376109, 1184308, 0349674, 0147004, 0041527, 0915193, 0580294, 1982595, 0580081, 0155615, 0467968, 1985370, 1085925, 0046184, 0890535, 0643704, 0338687, 0859224, 1332533, 0925942, 0409563, 1339181, 0641886, 0046439, 0415861, 0384310, 0457030, 1293323. (Dalje prih.)

— Nova železnica. Neka družba se je zavezala proti italijanski vladi, da bo stavila železnico iz Benetk skoz Portogruaro do Cervinjana proti Trstu vedno ob morji. Kjer prestopi železnica na avstrijska tla, bi pa avstrijska vlada zidala naprej ali njeni podjetniki. Nova proga bi šla iz Cervinjana mimo Ogleja in Ronk do Tržiča (Monfalcone), kjer bi se združila s sedanjo južno železnico. Potovanje iz Trsta v Benetke in dalje v Italijo bi se tako mnogo skrajšalo.

— Dr. Svetozar Miletić je 1. mar-cija zapustil privatno zdravilišče dr. Svetlina na Dunaji, podal se je v Budapešto in od tod pojde po vaporji v Novi Sad. Začasno mu je odleglo a upanja ni, da bi se ozdravil.

Tržne cene v Ljubljani.

28. februarja.

Pšenica banaška hektoliter 9 gl. 24 kr.; domača 8 gl. 10 kr.; reč 5 gl. 94 kr.; ječ-men 4 gl. 50 kr.; ajda 5 gl. 77 kr.; proso 5 gl. 46 kr.; turšica 5 gl. 28 kr.; oves 4 gl. 94 kr.

Eksekutivne dražbe.

5. marca. 1. eks. drž. zemljišča Franciske Mlakar v Kranji, 40 gl. Kranj. 2. eks. drž. pos. Jernej Podjed iz Dvorjan. Kranj.

6. marca. 1. eks. drž. pos. Jernej Levar iz Spodnjega Jezera h. št. 13, 1977 gl. Logatec. 1. eks. drž. pos. Jernej Stavajna 1263 gl. v Grac pod graščino Prem. Postojna. 1. eks. drž. pos. Jurij Jože Drobnič, Mala vas 1540 gld. Ljubljana. 1. eks. drž. pos. Jurij Počkaj iz Suhorja 1642 gld. 1. eks. drž. pos. Anton Hmelak iz Slapa št. 94. 250 gl. Vipava. 1. eks. drž. pos. Jože Felmuc iz Zemona št. 2. Vipava.

Umrli so:

27. febr. Alojzija Bobek, 63 let, Vodnikove ulice, sušica.

28. febr. Ana Kocmur, doinarja hči, 6 let in 6 mesecev, Florianove ulice 35, nagle smrti. Eliza Verlinič, 59 let, cesta na Grad 12, otrpnenje pluć

V bolnišnici:

24. febr. Jurij Peternel, gostač, 65 let, vo-denica. Janez Kalčič, barvomazar, 30 let, pljuč. tuberkuloza. Jera Kališnik, otrpnenje srca.

25. febr. Nikola Malavrh, delavec, 36 let.

26. febr. Neža Snedic, delavka, kronična tu-berkuloza. Marija Okorn delavka, 76 let, starost.

Neueste Nachrichten

aus dem

Gebiete des Gartenbaues, der Obstbaum-zucht, Landwirthschaft, Jagd und Fischerei

se glasi naslov lista, ki izbija redno vsaki teden enkrat v Passau-vi pri vredniku in založniku g. Albertu Fürstu. Velja za celo leto 5 mark (po 59 kr., za pol leta 2 1/2 m.)

Lahko se dobiva po pošti, ali pa po katol. bukvarni. Za nameček dobi vsak naročnik lep zavitek raznih, novih semen.

Vereinigte Frauendorfer Blätter

donašajo enako berilo o vrtnarstvu, sadjereji in drugih kmetijskih rečeh.

List velja po pošti in bukvarnah 4 gld. za celo leto, za pol teta 2 gld.

Tudi za ta list se daje naročnikom lep zavi-tek novih semen, ali za vrt, ali po oknih, kakor si kdo izvoli.

Gartenbuch für Millionen

izdalo je tudi Vereins Centrale (Frauendorfer) za vrtnarje in prijatelje cvetlic ter velja 1 M. 10 Pfg.

Josip Bernard,

trgovec v Kamniku,

naznanuje, da je tu osnoval

kupčijo

s specarijskim, steklenim in porce-lanskim blagom, kakor tudi z dežel-nimi pridelki.

Slavnemu občinstvu se vljudno pri-poročava obeta z naglo postrežbo pošteno blago, kolikor mož (3) po nizki ceni.

Javna zahvala.

Podpisani potrjujem, da Francevo esenco ki jo pripravlja g. lekarničar Piccoli v Ljubljani, zaradi čudovite njene moči rabi več bolnih ljudi v moji fari v raznih boleznih in s posebno dobrim vspehom. Zato omenjenemu gospodu lekarničarju javno izrekamo svojo zahvalo. Pristavljam še, da ne preide dan, ko bi ne prišel kdo k meni po to čudovito tinkturo, ki jo imam vedno pri-pravljeno za se in za svoje domače.

V Plominu (Fianona) v Istri, meseca okto-bra 1881 (9)

Anton Vlašič,
fajmošter in kanonik.

J. Blaznikovi nasledniki v Ljubljani.